

Geneze Mezinárodní politické ekonomie

Mezinárodní politická ekonomie

2022

Ekonomie a politická ekonomie

Ekonomie

- Zabývá se **vztahem** mezi **cíli** a omezenými **zdroji** k jejich dosažení.
- Je to věda o **rozhodování** v podmínkách omezení a **nedostatku**.
- Předmět zájmu: **rozdělování** vzácných zdrojů pro různé účely **mezi subjekty** prostřednictvím **tržních procesů** (*neoklasická ekonomie*).

Neoklasická ekonomie

- Soustředí se na **nabídku, poptávku** a **cenový mechanismus**;
- Jádrem je spontánní **tržní rovnováha**;
- **Pozitivismus** a exaktní metody;
- **Mikroekonomie**...

Politika

- Proces **kolektivního rozhodování**;
- Zahrnuje **soupeřící zájmy a hodnoty aktérů**;
- Prvek **moci** a **mocenské regulace**;
- Střet mezi koncepcemi **společenského uspořádání...**

Mezinárodní politika zahrnuje i rovinu vztahů mezi:

- **Státy**;
- **Vnitrostátními subjekty v mezinárodním prostředí**;
- **Mezinárodními organizacemi...**

Klasická politická ekonomie

- Analýza **fungování** sociálního **systemu** kde aktéři sledují svůj **vlastní prospěch**...
  - Vymezení proti **merkantilizmu**, zájmu **panovníka** a **státní pokladny**;
  - Princip **trhu** a tržní **rovnováhy**;
  - **Volný obchod** a „laissez faire“, „neviditelná ruka“ trhu;
  - Politické implikace a doporučení...;
  - Makroekonomie a agregáty...
- **Adam Smith**: *management národní ekonomiky představiteli státu...*
- **John Stuart Mill**: zkoumání-poznání, které vede **stát** k tomu, aby **bohatnul**...
- Smith, Ricardo, J.S. Mill: stejný **důraz** na **ekonomické i politické aspekty**.

Moderní politická ekonomie

- **Neoklasický institucionalismus** (T. Veblen, J.R. Commons, J.K. Galbraight) **sociální a politické instituce** jsou výsledkem **vědomé** snahy subjektů, dosáhnout svých **zájmů**...
- **Škola veřejné volby** (J.H. Buchanan, G. Tullock, A. Downs) využívá ekonomické koncepty na **analýzu jednání politických subjektů** a organizací...

Mezinárodní politická ekonomie (*IPE*)

- Zabývá se vzájemnou **podmíněností politických a ekonomických jevů v mezinárodním prostředí.**
- **Jde o produkt uvědomění si nedostatečnosti:**
  - Analýzy mezinárodních **politických vztahů** k vysvětlení jednání subjektů v mezinárodním prostředí (a charakteru tohoto prostředí)...
  - Analýzy mezinárodních **ekonomických toků** k vysvětlení jejich podoby, dynamiky a charakteru prostředí...
- Vzniká v konkrétním **politickém a historickém kontextu**, kterým je ovlivněna.

Žádný **jedinec** obecně ani nezamýšlí podporovat veřejný zájem, ani neví, jak moc jej podporuje... Má na mysli pouze **svůj zájem** a je v tomto... veden neviditelnou rukou k tomu, aby podpořil cíl, který nebyl vůbec součástí jeho záměru. Ani není vždy pro společnost horší, že jím nebyl. Sledováním vlastního zájmu často podporuje společenský zájem efektivněji, než když kdyby jej skutečně zamýšlel podporovat.

Když mezi dvěma **kmeny** pravěkých lidí žijících v téže zemi vznikla konkurence, tak jestliže... jeden kmen zahrnoval značné množství odvážných, **solidárních** a věrných členů, kteří byli vždy připraveni varovat druhého před nebezpečím a pomáhat si navzájem, pak tento kmen byl úspěšnější a podrobil si druhý... Sobečtí a svárliví lidé nebudou držet pospolu a bez soudržnosti nemůže být ničeho dosaženo.

<p>Trh (<i>neoklasická ekonomie</i>)</p>	<p>Vzájemná interakce: <i>moderní politická ekonomie</i></p>	<p>Moc (<i>politické vědy</i>)</p>
<ul style="list-style-type: none"> - Rovnovážná cena; - Maximalizace užitku aktéra; - Dokonalé informace a konkurence. 	<ul style="list-style-type: none"> - Střet ekonomických sil (trh) a mocenského působení (stát); - V prostředí které je ovlivněno historií a kulturou (instituce) a ve kterém hraje roli teritorialita (území). <p style="text-align: center;"><i>(Jednání jako vztah mezi <u>cíli</u> a omezenými <u>zdroji</u> k jejich dosažení)</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> - Veřejný a státní zájem; - Mocenská regulace; - Národní projekt; - Politické instituce.

Stát a trh

- Jako **instituce nahradily jiné formy** organizace mocenských a hospodářských vztahů...
- **Stát** (městské státy, komuna, kmenová organizace, impéria): **teritorialita, loajalita, exkluzivita** a legitimní **užití síly**...
- **Trh** (soběstačnost, přerozdělování zdrojů dle klíčů, imperiální příkazový systém): **subjektivní užitek, směna, smluvní princip, specializace a vzájemná závislost**...
- **Napětí**: Pro **stát** jsou teritoriální hranice nutným základem národní **nezávislosti** a politické **jednotnosti**. Pro **trh** je žádoucí **eliminace** všech politických i jiných **překážek** volnému působení **mechanizmu tržních cen**...

Kořeny IPE

- **J.S. Mill** – ekonomické znalosti pol. 19st – „*Principy politické ekonomie*“ (1848)...
- Poté **rozluka** - člověk, **privátní** sektor, kontrakt, decentr. tržní aktivita, produkce a distribuce **VS.** stát, **veřejný** sektor, donucení a autorita, moc, centralizované rozhodování, řešení konfliktu...
- Napomohla rostoucí **formalizace** studia ekonomie a rostoucí abstrakce teoretických idejí...
- **Neoklasická škola** – **marginalistická** revoluce (1870s) – **matematika** – zaměření: **čistá věda** – ekonomie se **vzdaluje praktické politice** a normativním úvahám;
- **Alfred Marsall** – „*Principy ekonomie*“ (1890)...
- Vědci se zájmem o **instituce a vládnutí** - „**politická věda**“ zkoumající politický systém...
- **Výjimky:** Marxisti, Laissez-faire, Keynes...

Geneze moderní IPE (20.st.)

- V IR kurzech- důraz na **H-politics**, **studenu válku**, mezinárodní **ekonomické vztahy** – **Ekonomie**: integrace trhu, HP...
- Situace kritizována **S. Strange** (1923-1998, LSE) v „*IE and IR: A Case of Mutual Neglect*“ – neberou v potaz **změny ve SE**...
- **1968 Richard Cooper** „*The Economics of Interdependence*“ – politické výzvy jako výsledek **rostoucí INT** národních ekonomik...
- **1970 Kindleberger** (1910-2003, MIT)–„*Power and Money*“ – rostoucí **napětí** mezi **politickou** a **ekonomickou** aktivitou a růst INT...
- Znovuobjevení studie **A. Hirschmana** (1915-2012) „*National Power and Structure of Foreign Trade*“ (1945) – skrytá **politika mezinárodního obchodu** – dominance a dependence z asymetrie obchodu – oportunistické užívání ZOP...

Politika ve SE

- Po **kritických 1930s** spojenci chtějí **depolitizovat MEV** – kontrolovat **merkantilistické** tendence...(B-W instituce);
- **Studená válka** – **US podpora** společného trhu **ES** (JAP) i přes diskriminaci – (mimo SSSR blok) **společný cíl** - **mír a prosperita** na **tržních principech**;
- **Napětí roste** v 1970s: **ropný šok** 1973 a 1978 + **kolaps B-W**; **stagflace**; **nový protekcionismus, dluhová krize**;
- Strach z **opětné politizace** GE (?)
- **Zlepšování** vztahů mezi **západem a východem** od konce **1960s** – je možné **přesunout pozornost** na **low politics** a soft témata.

Americká škola

- 1977 **R. Keohane** (1941 Princeton) a **J.Nye** (1937 Harvard) „*Power and Interdependence*“ ...
- **Komplexní interdependece:**
  - 1) **více kanálů** komunikace; 2) **absence hierarchie** mezi tématy; 3) **zmenšování** role vojenské síly...
- **Výzva pro realismus - svět se změnil** (zóna dem. míru) + **GE se** (opět) politizuje...
- **Státy nemají již výhradní moc** - škála transnárodních vztahů + integrované trhy...
- **Stále super-powers, stále real-polics; ale nejméně v triádě se to změnilo...** - realismus je v „zóně“ nerealistický...
- **Od pádu BW je třeba myslet politicky o SE** – ta se o sebe automaticky **nepostará**...
- *Teoretický směr: Liberální institucionalismus*
- *Médium: časopis „International organizations“*

Realistická IPE v US

Robert Gilpin (1930, Princeton) a Stephen Krasner (1942, Stanford)

- Nástup **transnacionalismu** nejde popřít – to neznamena, že je **R** překonán;
- **Státy** jsou primární **determinanty MEV**; politika determinuje rámec ekonomické aktivity a usměrňuje ji tak, aby **sloužila politickým cílům...**(THS);
- Trhy stojí na **politických rozhodnutích**;
- Dle primátu politiky či ekonomiky **tři školy (Gilpin): merkantilismus, liberalismus, marxismus.**

Britská (vs. americká) škola

- GB více **interdisciplinární** a **normativní**, více **kritická k ortodoxiím...**
- **Metoda** není redukcionistická, je více **kvalitativní**, práce jsou **interpretativní**, více **institucí a historie** – tradice klasické politické ekonomie;
- ***S.Strange***: - ***mohou být IE a IR znovu spojeny?***
- **Oblasti zájmu**: **strukturální moc, aktérství**; **skepse ohledně IO a režimů, ambivalence ohledně role US...**
- **IR jako součást IPE**;
- GB škola: **komu to prospívá?** (distributivní dimenze problémů), zahrnuta **etika a equita, hodnoty...**
- Globální společenství lze **studovat jen v širokých soc. a hist. souvislostech (Robert Cox, 1926 York)**.
- **Historické okolnosti** se liší mezi US a GB...
- V GB **skepse ohledně trhu**, rozvíjí se **kritické teorie**.
- **US a GB školy** se ale vyvíjely **odděleně (IO vs. RIPE)**.

Komu patří IPE

- **IR** bere IPE jako svou disciplínu - absorbuje **prvky ekonomické** teorie...
- **K+N** otevřeli **IR ekonomickým** tématům...
- **Proč to Ekonomové nechtěli?**
  - **Ideologie** (Pol. ekonomie v US – identifikována s Marxismem)...
  - **Ekonomie** se koncentruje na privát a efektivitu Vs. autoritu a konflikt, veřejné rozhodování, distribuci za pomocí moci...
  - **IPE témata** nelze uchopit standardní metodou neoklas. ekon. – roste abstrakce, deduktivní logika, realita rozebrána teoretickými modely na prvky – redukcionismus;
- V **US ekonomie** jako **vládnoucí** disciplína (včetně Katzensteina, Keohena, Krasnera) - formální modely a metody přírodních věd...